

Завадських Ганна Миколаївна, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри економіки і бізнесу Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного; hannaz2208@gmail.com.

Zavadskykh Hanna, Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Business, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University; hannaz2208@gmail.com.

DOI 10.5281/zenodo.14634118

УДК 631.1:334 [658.152]

ПЕРЕДУМОВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ESG-СТРАТЕГІЇ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

О.В. Жегус, І.М. Коротков

У статті узагальнено передумови імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами в Україні, ключовими з яких визначено глобальні тренди сталого розвитку у світі, а також внутрішні українські економічні, політико-правові, соціальні, екологічні, науково-технічні та культурні передумови. Запропоновано практичний інструментарій розробки стратегії імплементації ESG-принципів у практику агропідприємств для забезпечення їх швидкого повоєнного відновлення та розвитку.

***Ключові слова:** аграрний сектор, ESG-стратегія, стійкість, сталий розвиток, адаптація, розвиток.*

PREREQUISITES FOR THE IMPLEMENTATION OF THE ESG-STRATEGY AGRICULTURAL ENTERPRISES

O. Zhehus, I. Korotkov

ESG values have transformed into strategic priorities for companies striving to adhere to the principles of Sustainable Development and aiming to be responsible, resilient, and progressive. This transformation is especially critical for agribusinesses in Ukraine, which face numerous challenges due to ongoing military aggression and must ensure their survival and sustainability. It is imperative to replace conservative management models and outdated agricultural technologies with modern approaches. A management framework based on three primary components – environmental (E), social (S), and corporate governance (G) – is essential for addressing contemporary challenges.

It has been established that the key prerequisites for implementing ESG strategies in agribusiness include global trends in Sustainable Development and domestic Ukrainian factors such as economic, political-legal, social, ecological,

scientific-technical, and cultural conditions. The necessity of implementing ESG strategies stems from the economic benefits they provide to agribusinesses, including increased competitiveness and access to investments and financing. Compliance with international standards through ESG strategies enhances trust among foreign partners and investors, thereby strengthening the global market position of Ukrainian agribusinesses.

The adoption of ESG strategies is also driven by the need to adapt to climate change and mitigate its impact on agriculture, alongside a heightened responsibility for resource usage and environmental impacts. The challenges posed by military aggression have acted as a catalyst for socially-oriented initiatives within ESG strategies, helping agribusinesses support local communities, maintain social stability, and build trust among the population. Additionally, the growing consumer demand for eco-friendliness necessitates enhanced social responsibility from Ukrainian agribusinesses.

A proposed step-by-step ESG strategy plan aims to enhance post-war recovery and growth, focusing on innovation to boost production efficiency and reduce environmental harm. Integrating ESG practices can minimize risks, improve adaptability, and ensure sustainable development during Ukraine's recovery.

Keywords: *agricultural, ESG strategy, sustainability, sustainable development, adaptation, development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Відповідно до глобальних трендів імплементація ESG-стратегії набирає все більшої уваги та поширюється у світі в усіх галузях економіки. Вона виникла спочатку як практика підвищення інвестиційної привабливості компанії у 1970-х роках у відповідь на зацікавленість кредиторів не тільки їх економічними і фінансовими показниками, а й екологічними та соціальними ініціативами.

По мірі загострення проблем, пов'язаних з екологічними викликами (зміна клімату, забруднення навколишнього середовища, погіршення екології, надмірність використання ресурсів) та соціальними аспектами (спрямованість на подолання бідності та забезпечення рівних можливостей для всіх людей), ESG цінності трансформувалися у стратегічні пріоритети компаній, які намагаються слідувати принципам Сталого розвитку та мають наміри бути відповідальними, стійкими та прогресивними.

Особливої актуальності набуває імплементація ESG-стратегії аграрними підприємствами в Україні. В умовах військової агресії аграрні підприємства стикнулися з численними викликами, пов'язаними з руйнуванням інфраструктури, зниженням продуктивності, недостатністю кваліфікованого персоналу, логістичними обмеженнями тощо, функціонування в умовах яких

потребує змін в стратегії. За надскладних умов, які характеризуються гібридними загрозами, більшості з них потрібно забезпечити виживання та перспективи для подальшого розвитку. Саме ESG-стратегія може сприяти їх відновленню, адаптації і стійкості на основі впровадження більш ефективних підходів до управління, зокрема інноваційних практик, орієнтованих на екологічну та соціальну відповідальність.

У сучасному розумінні стратегія ESG визначається як комплексний підхід, який керує процесом прийняття рішень організацією для інтеграції в її основні операції принципів сталого розвитку, факторів соціального впливу та етичного управління. ESG охоплює широкий спектр суспільних проблем, включаючи питання навколишнього середовища (такі як викиди вуглекислого газу, споживання води та управління відходами), соціальні міркування (такі як добробут працівників, різноманітність та залучення громади) та практики управління (такі як прозорість, різноманітність правління, винагороди керівників тощо) [8]. Відповідно, ESG-стратегія (Environmental, Social, Governance) – це підхід до управління бізнесом, що базується на трьох основних складових: екологічних (E), соціальних (S) та аспектів корпоративного управління (G). Вона орієнтована на забезпечення сталого розвитку, мінімізацію негативного впливу на довкілля та суспільство, а також на забезпечення прозорості та відповідальності в управлінні підприємством.

Українське суспільство вже готово до впровадження і підтримки ESG-цінностей. За результатами опитування «Україна майбутнього – яка вона?» 65% опитаних українців підтримують курс на екологічне та дбайливе ставлення до довкілля, відзначаючи, що кожен може зробити свій важливий внесок (сортувати сміття, берегти довкілля, купувати продукцію з перероблених матеріалів тощо) [16]. А це означає, що обираючи компанію-виробника продукції, сучасні споживачі будуть довіряти і віддавати перевагу саме тим, які діють згідно з цінностями ESG, особливо в продовольчому секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу проблематиці провадження ESG-стратегії для успішної та сталої глобальної економіки присвячено в наукових працях фахівців усього світу Pamela C., Etsy, C.D.; Cort, T., Kaźmierczak, M., Koç, Kourula A. Pisani N. Kolk A., Pamela C. [1–6] та ін. Усе більше даній тематиці приділяють увагу українські науковці, серед яких Т. Воронько-Невіднича, В. Давиденко, О. Жегус, Д. Катрич, І. Кирчата, В. Носенко, В. Собчишин, А. Хрипко, О. Шершенюк [8, 10, 12] та ін. Вітчизняні

науковці І. Кирчата, О. Шершенюк стратегію, засновану на принципах ESG (Environmental, Social, Governance) визначають як інноваційно-інвестиційний підхід, який враховує не тільки фінансові параметри компаній, а й їхній вплив на навколишнє середовище, соціальні та громадянські права співробітників, що в сутності свідчить про інтеграцію їх в систему корпоративного управління [12]. Відповідно роль та значення ESG-стратегії для повоєнного відновлення аграрного бізнесу надалі зростатиме. Тому подальшого розвитку потребують теоретичні та практичні аспекти імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами.

Метою статті є виявлення передумов та розвиток теоретичних засад і практичного інструментарію імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами для забезпечення їх швидкого повоєнного відновлення та розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. З початку повномасштабної військової агресії відбувається зростання ролі та значення аграрного сектору в економічному відновленні та розвитку України. За даними державної служби статистики [13] у найскладніший 2022 рік частка сільського господарства у ВВП складала 8%, частка в обсязі реалізованої продукції разом з харчовою промисловістю сягнула 13,4%, експорту – перевищила 53%, в структурі капітальних інвестицій – 20,5%, зайнятого населення в аграрному секторі – 13,6% працівників, забезпечуючи тим самим підтримку економіки. І вже третій рік військової агресії аграрний сектор демонструє спроможність продовжувати виробництво сільськогосподарської сировини, її переробку та постачання харчових продуктів на внутрішній та зовнішні ринки. Завдяки допомозі партнерів Україна залишається ключовим постачальником на світових ринках зерна та соняшникової олії, з часткою понад 10 % міжнародної торгівлі. У 2023 р. експортовано 16,1 млн т пшениці до 65 країн, 26,2 млн т кукурудзи до 80 країн і 5,7 млн т соняшникової олії до 130 країн світу [14].

Разом з цим аграрний сектор поніс значні втрати, що значно ускладнює його розвиток і можливість нарощення обсягів виробництва для підтримки економіки України. Ключові втрати пов'язані з окупацією територій України, руйнуванням інфраструктури, господарств та виробництв, зменшенням кількості виробленого продовольства на працюючих підприємствах. На червень 2023 р. сума прямих збитків, завданих агропромисловому комплексу України оцінюється в 8,7 млрд дол. США (втрати, пов'язані зі знищенням та

пошкодженням сільськогосподарської техніки, складають понад 4,7 млрд дол. США; втрати через знищення та крадіжки виробленої продукції оцінюються в 1,9 млрд дол. США). Непрямі втрати агропромислового комплексу оцінюються в 40,3 млрд дол. США [11].

З урахуванням тих важких втрат, які відбулися в аграрному секторі, його відновлення потребуватиме значного часу та ресурсів, зокрема фінансових. Лише на негайне відновлення виробництва на 2023–2026 рр. потрібно 1,9 млрд дол, та ще 1,2 млрд дол. – для підтримки аграрних державних установ. Найбільших витрат у короткостроковій перспективі потребують реконструкція активів, обладнання та відновлення сільськогосподарського виробництва, 2,8 та 4,3 млрд дол., відповідно. Для подальшого розвитку на 2027–2033 рр. потреба у фінансових ресурсах аграрного сектору становить 19,8 млрд дол. [7]. У зв'язку з цим аграрний сектор потребуватиме значних інвестицій, у тому числі іноземних. І в цьому контексті актуалізується проблематика підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств, вирішення якої прямо залежить від орієнтації на впровадження ESG-стратегії.

Сталий розвиток підприємств поступово стає все більш значущим критерієм для інвестиційного сектору. Інвестори, зокрема іноземні, орієнтуються не тільки на фінансовий стан та очікувані фінансові результати компаній, але й ураховують екологічні, соціальні та управлінські показники (ESG) і відповідальність компаній. Окремі інвестори наразі навіть застосовують підхід до інвестування згідно з яким пріоритетом для них є спрямованість зусиль на інтереси суспільства поряд із їхніми фінансовими прибутками [2]. Відповідно для формування інвестиційної привабливості аграрних підприємств особливо у повоєнному періоді, коли буде зростати зацикленість іноземних інвесторів, необхідно активізувати та прискорити імплементацію ESG-стратегії.

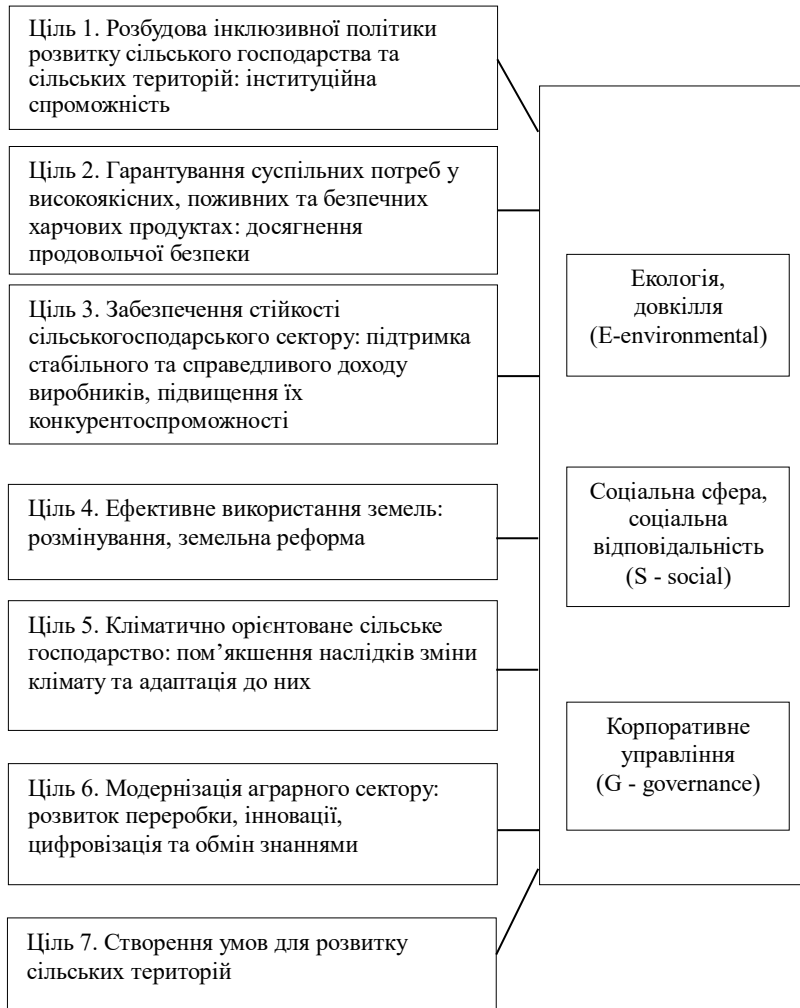
Крім забезпечення інвестиційної привабливості, важливими завданнями виживання та подальшого повоєнного розвитку аграрних підприємств є забезпечення відповідності їх технологій та продуктів актуальним екологічним, соціальним та управлінським викликам. Оскільки в аграрному секторі України на підприємствах здебільшого склалася консервативна модель управління, за якої сталий та стійкий розвиток просто неможливий, впровадження ESG-стратегії забезпечить необхідні трансформації в підходах та інструментах управління для швидкого розвитку. Це дозволить сформувану нову культуру

управління аграрними підприємствами з урахуванням глобальних екологічних викликів і загроз людству. Слід наголосити також на необхідності відбудови, відновлення і подальшого розвитку аграрних підприємств на основі інноваційного розвитку, який дозволить змінити та максимально замінити застарілі і неефективні аграрні технології та методи управління на прогресивні і проривні, що стає ще одним безперечним аргументом на користь важливості впровадження ESG-стратегії в аграрному секторі.

Особливу роль у стимулюванні аграрних підприємств до впровадження ESG-стратегії відіграють регуляторні передумови. Нове стратегічне бачення представлено в затвердженій 07 червня 2024 року Міністерством агрополітики Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні до 2030 року, у якій визначено 7 стратегічних цілей, у кожену з яких включено візію відповідно до якої визначатимуться інструменти та засоби досягнення кожної з них. Зазначені стратегічні цілі є релевантними до принципів ESG-стратегії (рис. 1).

Серед внутрішніх передумов на порядку денному аграрних підприємств актуалізується соціальна підтримка і захист населення в умовах військової агресії. Імплементация соціальної складової ESG-стратегії зацентрує увагу в аграрних підприємствах на необхідності матеріальної та психоемоційної підтримки співробітників, забезпеченні безпечних умов праці, зайнятості, збереженні кадрів та мотивації персоналу. Агропідприємства, що реалізують ESG-стратегії, активно підтримують місцеві громади, зокрема через надання гуманітарної допомоги, відновлення інфраструктури та залучення до волонтерських ініціатив. Це сприяє зміцненню соціальної стабільності у регіонах.

Вагомим аргументом необхідності і прискорення імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами в Україні є євроінтеграційні процеси, що відкриває їм нові можливості для нарощення експорту харчових продуктів. Вітчизняним аграрним підприємствам важливо забезпечити відповідність продукції вимогам і стандартам ЄС, а також сприяти підсиленню її конкурентоспроможності шляхом забезпечення високої якості, екологічності, харчової цінності та безпеки.

Рис. 1. Взаємопов'язаність цілей Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні до 2030 року з принципами ESG-стратегії, побудовано авторами

Ураховуючи можливості та перспективи збільшення експорту аграрної продукції, підприємствам аграрного сектору важливо сформуванати підґрунтя для покращення ділової репутації і підвищення

привабливості. У цьому контексті актуалізується важливість та необхідність дотримання принципів екологічності, енерго- та ресурсозбережності; соціальної відповідальності, відповідності високим соціальним стандартам. Опинившись одночасно в умовах впливу гібридних загроз та появи нових можливостей, перегляду в аграрних підприємствах потребують процеси організації діяльності та функціонування, що вимагає впровадження кращих прогресивних практик корпоративного управління та ризик-менеджменту.

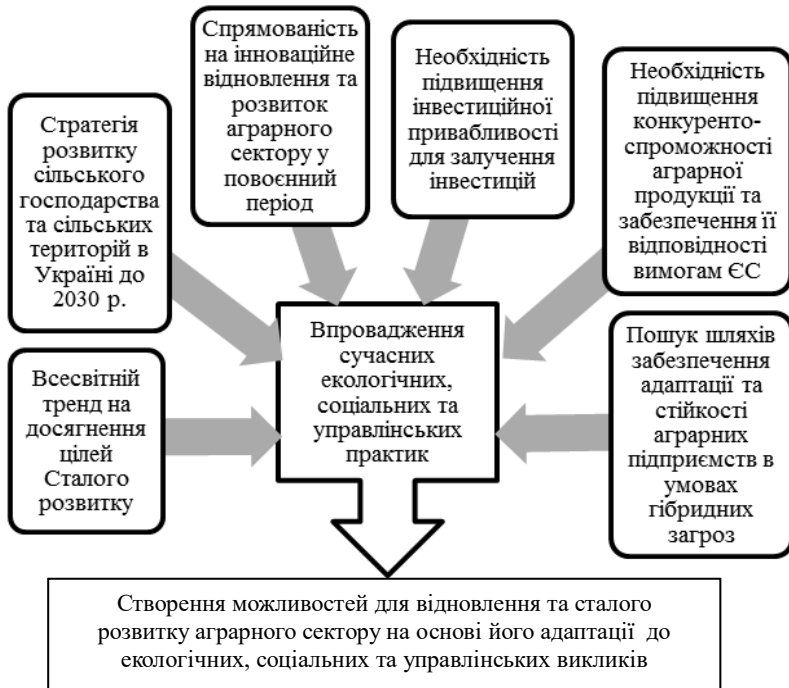
Особливий вплив на необхідність імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами в Україні справили глобальні екологічні виклики. Зростаючий рівень парникових газів і пов'язане з цим глобальне потепління призвели до посилення уваги до екологічних проблем, таких як зміна клімату, забруднення повітря і води, деградація земель. Це стимулювало підприємства розробляти та впроваджувати стратегії, спрямовані на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. До того ж вичерпність природних ресурсів та зростаюча конкуренція за доступ до них змусили аграріїв усього світу, у тому числі й України, шукати ефективніші способи використання ресурсів та перехід на відновлювані джерела енергії. Імплементація ESG-стратегії сприятиме розробці та впровадженню екологічних інновацій, ресурсозбережних та енергоефективних технологій, що набуває особливої важливості для українських аграріїв, оскільки сприяють зниженню залежності від ресурсів, які стають обмеженими або знищеними під час військової агресії. Більш ефективне управління водними, енергетичними та земельними ресурсами дозволить підприємствам зберігати продуктивність і потенціал для відновлення та подальшого розвитку.

У сукупності наведені на рис. 2 аргументи характеризують передумови імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами та підкреслюють зростання актуальності проблематики розвитку теоретичних засад та прикладного інструментарію для активізації і прискорення цих процесів в аграрному секторі.

З огляду на сучасні виклики, зокрема гібридні загрози та негативний вплив військової агресії, прискорення імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами в Україні стає базисом посилення стійкості до зовнішніх загроз. В умовах постійної появи нових викликів і зростання загроз, включаючи кібератаки, інформаційні війни та фізичні ризики, спричинені військовою агресією, ESG-стратегія надає можливості аграрним підприємствам зміцнювати свою стійкість. Події,

які відбуваються, настільки динамічні та трансформаційні, що вимагають реактивного переосмислення та виокремлення проблем, вирішення яких потребує використання нових способів [9]. Тому швидке впровадження ефективних екологічних, соціальних та управлінських практик сприятиме зниженню ризиків та підвищенню адаптивності до непередбачуваних обставин.

Рис. 2. Передумови імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами в Україні, побудовано авторами

Зазначені передумови імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами в Україні є сигналом до активних дій щодо ініціації змін, спрямованих на втілення екологічних, соціальних, управлінських принципів. У цьому контексті важливими етапами на початку процесу імплементації ESG-стратегії аграрними підприємствами є усвідомлення сигналів змін, визначення поточного стану підприємства, готовності та наявних ресурсів.

Відповідно початковим етапом впровадження ESG-стратегії є комплексна аналітика внутрішнього та зовнішнього середовища:

- внутрішній аудит для оцінки поточного стану аграрного підприємства, включає аналіз екологічних, соціальних і управлінських аспектів діяльності; виявлення відповідності чинним нормативним вимогам і стандартам ESG та визначення ключових проблем і можливостей для покращення;

- стратегічний аналіз зовнішнього середовища, з акцентом на виявлення загроз та можливостей серед економічних, політико-правових, демографічних, науково-технічних, природно-кліматичних і культурних факторів.

За результати аналітики формується стратегічне бачення та визначаються цілі:

- стратегічні, пов'язані з реалізацією місії та цінностей підприємства з урахуванням принципів сталого розвитку,

- оперативні, які включають цілі у кожній із сфер ESG-стратегії, зокрема в сфері екології, соціальної відповідальності та управління.

На наступному етапі необхідно розробити ESG-стратегію, що передбачає створення плану покрокових дій для реалізації екологічних, соціальних та управлінських ініціатив. При цьому важливо визначити пріоритетні напрями, які відповідають стану, ресурсам, стратегічним цілям та особливостям аграрного підприємства. Це можуть бути ініціативи, пов'язані з впровадженням бізнес-моделі циркулярної економіки; точного землеробства; енергозберігаючих технологій, включаючи впровадження альтернативних джерел енергії; технології, що сприяють скороченню викидів CO₂; автоматизації процесів в аграрному виробництві; практики підвищення прозорості бізнесу; гуманітарних та соціальних проектів. За кожним із напрямів важливо визначити ключові показники ефективності (KPI) для моніторингу результатів та управління прогресом.

Особливої уваги потребує підготовка звітів про результати ESG-стратегії аграрного підприємства, зокрема для суспільства, інвесторів, партнерів та інших зацікавлених сторін. Це забезпечує прозоре інформування про досягнення та виклики, особливо у випадку досягнення позитивних та відсутних результатів, що дозволить

використовувати звіти для підвищення довіри та репутації підприємства.

З урахуванням постійних змін важливим є регулярний перегляд ESG-стратегії з урахуванням нових викликів та можливостей. Безперервним має бути процес впровадження інновацій та найкращих практик у сфері Сталого розвитку. Щоб володіти інформацією про сучасні тренди важливо брати участь у галузевих ініціативах міжнародного та національного рівня, налагоджувати партнерство та співпрацю з іншими підприємствами для обміну досвідом.

Висновки. Серед усієї сукупності процесів і подій, які відбуваються у світі і зумовлюють різні за силою впливу ризику, загрози і можливості, ключовими каталізаторами інноваційного розвитку агробізнесу вважаються ідеї та принципи сталого розвитку, цифрова трансформація та розвиток біотехнологій нового покоління [10]. Це значною мірою сформувало передумови імплементація ESG-стратегії в аграрних підприємствах, які доповнилися руйнівними внутрішніми процесами в Україні, зумовленими військовою агресією та її наслідками, і зовнішні глобальні виклики. Саме військові дії вимагають швидкої адаптації до нових умов.

Тому аграрним підприємствам потрібно активізувати впровадження найкращих практик ESG-стратегії, що передбачає розробку, реалізацію та оцінювання як екологічних, соціально-економічних, так і управлінських рішень та дій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку та стійкості аграрних підприємств. ESG-орієнтовані підприємства зазвичай мають розвинену систему ризик-менеджменту та кризового управління, що дозволяє їм швидко реагувати на зміни і забезпечувати безперервність діяльності. Прискорення імплементації ESG-стратегії є критично важливим кроком для забезпечення стійкості, конкурентоспроможності та сталого розвитку аграрних підприємств України в умовах гібридних загроз і військової агресії.

Підсумовуючи, стратегія ESG – це не просто минуща тенденція; це трансформаційна сила, яка формує майбутнє бізнесу та суспільства. Інтегруючи стійкість, соціальну відповідальність і етичне управління у свою діяльність, компанії можуть стати більш стійкими, залучити найкращі таланти, отримати конкурентну перевагу, зміцнити довіру серед зацікавлених сторін і зробити внесок у стале майбутнє. Прийняття ESG більше не варіант; це обов'язкова умова для підприємств, які

хочуть процвітати у світі, який вимагає свідомого лідерства та відповідальних дій.

Список джерел інформації / References

1. Ballester Climent, A. R. (2022). Analysis of ESG practices integration in companies operations. *Literary review*. Retrieved from <https://riunet.upv.es/handle/10251/189197>
  2. Etsy, C.D., Cort, T. (Eds.). (2020). Sustainable Investing at a Turning Point. In *Values at Work: Sustainable Investing and ESG Reporting*, 1st ed. Palgrave Macmillian: Cham, Switzerland, 3–12.
  3. Kaźmierczak, M. (2022). A literature review on the difference between CSR and ESG. *Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie*. Politechnika Śląska, (162), 275-289.
  4. Koç, Nawas and Muammer in their in 2019. Exploring organizational sustainability: Themes, functional areas and best practices. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/11/16/4307>
  5. Kourula, A., Pisani, N., Kolk, A. (2017). Corporate sustainability and inclusive development: highlights from international business and management research. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1877343517300131>
  6. Pamela, C. The COVID-19 Pandemic: A Catalyst for Change in a New World. Retrieved from <https://www.linkedin.com/pulse/covid-19-pandemic-catalyst-change-new-world-pamela-cone-issp-sa>
  7. Агробізнес України. Інфографічний довідник. URL: https://agribusinessinukraine.com/get_file/id/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2023.pdf
- Ahrobiznes Ukrainy. Infografichnyi dovidnyk [Agribusiness of Ukraine. Infographic guide]. Retrieved from. https://agribusinessinukraine.com/get_file/id/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2023.pdf
8. Воронько-Невіднича Т.В., Собчишин В.М., Носенко В.О., Хрипко А.А., Катрич Д.А. Імплементация ESG-принципів у функціонування підприємств агропродовольчої сфери в контексті забезпечення стратегії капіталізації. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Т. 8. № 3. С. 171–176.
  9. Voronko-Nevidnycha, T.V., Sobchyshyn, V.M., Nosenko, V.O., Khrypko, A.A., Katrych D.A. (2023). Implementatsiia ESG-prynsypiv u funktsionuvannia pidpriemstv ahroprodovolchoi sfery v konteksti zabezpechennia stratehii kapitalizatsii [Implementation of ESG principles in the functioning of agri-food enterprises in the context of ensuring the capitalization strategy]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 8(3), 171–176.
  9. Жегус О.В. Маркетингове управління в забезпеченні резильєнтності бізнесу в умовах BANI-світу. *Бізнес Інформ*. 2024. № 4. С. 348–359.
  - Zhehus, O.V. (2024). Marketynhove upravlinnia v zabezpechenni rezylentnosti biznesu v umovakh BANI-svitu [Marketing management in ensuring

business resilience in the conditions of the BANI world]. *Business Inform*, 4, 348–359.

10. Жегус О.В., Давиденко В.В. Стратегічні імперативи інноваційного розвитку аграрного сектору України як основи його резильєнтності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3728>

Zhehus, O.V., Davydenko, V.V. (2024). Stratehichni imperatyvy innovatsiynoho rozvytku ahrarynoho sektoru Ukrainy yak osnovy yoho rezyl'ientnosti [Strategic imperatives of innovative development of the agricultural sector of Ukraine as the basis of its resilience]. *Economy and society*, 61. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3728>

11. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. KSE. Липень 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf

Zvit pro priami zbytku infrastruktury ta nepriami vtraty ekonomiky vid ruinuvan vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty Ukrainy stanom na cherven 2023 roku. KSE. Lypen 2023 [Report on direct damage to infrastructure and indirect losses to the economy from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of June 2023. KSE. July 2023]. Retrieved from https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf

12. Кирчата І.М., Шершенюк О.М. Розробка стратегії розвитку підприємництва на засадах ESG-орієнтирів. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2023. № 30. С. 194–203.

Kurchata, I.M., Shershenuk, O.M. (2023). Rozrobka stratehii rozvytku pidpriemnytstva na zasadakh ESG-oriientyriv [Development of a business development strategy based on ESG benchmarks]. *Problems and prospects of entrepreneurship development*, 30, 194-203.

13. Кількість діючих суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності (2010-2022). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/pssg/ksg_vsmm_ek_2010_2021_u.xlsx

Kilkist diiuchykh subiektiv velykoho, serednoho, maloho ta mikropidpriemnytstva za vydamy ekonomichnoi diialnosti (2010-2022) [Number of operating subjects of large, medium, small and micro enterprises by types of economic activity (2010-2022)]. Retrieved from https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/pssg/ksg_vsmm_ek_2010_2021_u.xlsx

14. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні до 2030 року. URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/rozvitkuagrosektora2030v1-1.pdf>

Stratehiia rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii v Ukraini do 2030 roku [Strategy for the development of agriculture and rural areas in Ukraine until 2030]. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/rozvitkuagrosektora2030v1-1.pdf>

15. Рекомендації комітетських слухань на тему: «Державна підтримка аграрного сектору 2024. Державні та недержавні фонди і механізми». URL:

<https://komagropolit.rada.gov.ua/print/75427.html>

Rekomendatsii komitetskykh slukhan na temu: «Derzhavna pidtrymka ahrarnoho sektoru 2024. Derzhavni ta nederzhavni fondy i mekhanizmu» [Recommendations of committee hearings on the topic: "State support of the agricultural sector in 2024. State and non-state funds and mechanisms"]. Retrieved from <https://komagropolit.rada.gov.ua/print/75427.html>

16. Якою хочуть бачити українці свою країну у майбутньому? Результати опитування від економічної правди та mastercard. URL: <https://www.epravda.com.ua/cdn/cd1/2023/newdream/results/>

Yakoiu khochut bachyty ukraintsi svoiu krainu u maibutnomu? Rezultaty opytuvannia vid ekonomichnoi pravdy ta mastercard [How do Ukrainians want to see their country in the future? Survey results from economic truth and mastercard]. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/cdn/cd1/2023/newdream/results/>

Жегус Олена Валентинівна, доктор екон. наук, проф., кафедра маркетингу, управління репутацією та клієнтським досвідом, Державний біотехнологічний університет. Адреса: вул. Алчевських, 44, м. Харків, Україна, 61002; e-mail: elena.gegus@gmail.com.

Zhehus Olena, Doctor of Economic Science, Professor, Department of Marketing, Reputation and Customer Experience Management, State Biotechnological University. Address: Alchevskikh str., 44, Kharkiv, Ukraine, 61002; e-mail: elena.gegus@gmail.com.

Коротков Ігор Миколайович, здобувач PhD, Державний біотехнологічний університет. Адреса: вул. Алчевських, 44, м. Харків, Україна, 61002.

Korotkov Igor, postgraduate PhD, State Biotechnological University. Address: Alchevskikh str., 44, Kharkiv, Ukraine, 61002.

DOI 10.5281/zenodo.14634134

УДК 338.26:005.51:330.322](477)

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ КРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПЛАНОВО-ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

А.М. Волосов, О.В. Михайлова

Оцінка інвестиційного клімату є засобом для: вибору об'єкта інвестування; обґрунтування обсягів інвестиційних ресурсів, їх форм і джерел; аналізу проектних ризиків. Аналізування інвестиційного клімату країни є необхідною передумовою обґрунтування планових заходів з розробки інвестиційних проектів закордонним і національним бізнесом. Досліджено сучасні тенденції стану інвестиційного клімату України, прогнози його можливих майбутніх змін.